

J. Kako so pa naseljeni ti stanovalci po deželi?

O. Kako so naseljeni, se kaže v teh le številkah: Na Koroškem je bilo l. 1857. samo 11 mest, 27 trgov, 2856 vasi, skupaj s 50.140 poslopij, v katerih je prebivalo 65.326 rodovin.

Kakor sploh alpske dežele, ima tudi Koroško malo večih naselbin ali mest. Zato so pa tu občine na podlagi osnove iz leta 1851. tem prostranejše. V vsi deželi jih je samo 281, tako, da spada na 1 katastralno občino po 28 naselbin. Zato imajo pa tudi občine primerno veliko prebivalcev.

(Dalje prih.)

Pravopis v ljudski šoli.

Učitelj mora svoje učence toliko izobraziti, da šolo zapustivši znajo čisto in lepo govoriti, pravilno pisati in svoje misli v lepem in logičnem redu zapisovati. Koljko so v tem šole starega kopita storile, dasiravno smo v šolo hodivši polno knjig pod pazduho nosili, je obče znano. Sicer se je tej napaki že po boljših šolah kolikor toliko slovo dalo, vendar se pa še ne more tajiti, da ni povsod tako, kakor bi moglo biti, in bi tudi lahko bilo. Očitna šolska spraševanja in učiteljski zbori to glasno pričajo. Nekteri učitelji menijo, da je ves nauk le v branji, pisanji in številkani, in da je vse drugo za ljudske šole nepotrebno; drugi pa svoje učence mučijo s praznimi in puhlimi gramatikalnimi vajami in pravili, in bi radi zavoljo tega svojo šolo na svečnik postavili drugim v zgled. Pervi menda prezirajo, kar je že davno znano, da ne more nihče prav čislati reči, katerih ne pozna. Tako ne more tudi naša mladina svojega jezika prav ljubiti in čislati, ter njega krasoto in miloto dostojno spoznati in ceniti, ako ne vé, da je on njihovim duševnim močem naj zlahtniši biser, in veliko vreden, ako se ga nikdar ni prav učila. Drugi pa ne vedó, da učencem nič ne koristi, ako znajo tudi vse od glasoslovja, oblikoslovja in besedoslovja, če pa tega ne znajo djansko rabiti. Gramatiko naj bolj na tanko uče srednje šole, kjer „jezik“ kot znanost obdelujejo; mi ljudski učitelji v tem obziru dovelj storimo, ako svoje učence toliko daleč pripravimo, da znajo pravilno govoriti in pisati.

Naj lože in pa naj prej učitelj v tem doseže svoj namen, ako uči materni jezik kot imenitno celoto na podlagi naših šol-

skih beril. Berila naj bodo našim učencem zlatá polne jame, iz katerih naj zajemajo vse nauke. Zato napak ravnaajo in se v tem zelo pregrešijo tisti učitelji, kateri berilne vaje z učenci le mehanično prebirajo, ne vedoči, da je boljše eno versto pisati, kakor deset strani brati, in da se nauk le takrat v kri in meso spremeni, kedar ga učitelj vsestransko in jedernato obravnava. Pesniki in pisatelji ne berejo dela slavnih mojstrov le za kratek čas, ampak iz drugega in pa imenitnejšega namena, tako tudi berila niso za to, da bi se le brala, ampak da se učé učenci po berilnih vajah; če so se berila prej na vse strani obširno in kolikor mogoče na tanko obdelale, ali se ne vtisne nauk globokeji v spomin in serce? Zato je prav važno, da se obdeluje nrava, jezik, spisje in pravopisje na podlagi berilnih vaj.

Za pravopisje je prav dobro še tudi to, ako učenci iz berilnih vaj le posamesne besede spisujejo, in nikoli ne praznih, razterganih in puhlih stavkov. Toda učitelj si mora prizadevati, da se učenci že od prvega privadijo, da jih pri tem podpirata uho in okó. Zato naj si učitelj prizadeva, da bo vselej čisto in pravilno govoril, tako tudi učenci. Vse graje vredno navadno naj nikar ne posnema, da bi posamesne besede pačil, kakor jih pačijo v kraji, kjer učitelji, ampak le književnega jezika naj se poslužuje. To veliko pospešuje pravopisje. Tako pa naj tudi že pri prvem branji na to sili, da si učenci pisavo posamesnih besedi zapomnijo, da pozneji njih okó napačno pisavo precej zapazi. Sej je že davno znano, da podobna, ktero si otrok dobro v spomin vtisne, se pozneji ne dá več tako lahko iz spomina odpraviti. Še veliko več vredne za pisavo so pa berilne vaje, ako jih učitelj potem, ko obdela nravo, jezikoslovne in ako mogoče tudi vaje iz spisja, rabi za pravopisje, tako, da z učenci berilno vajo stavek za stavkom predelajo in sproti zapisujejo in da jo tako dobé v drugi podobi. Tako učitelj nauk sproti ponavlja, in ga vedno bolj pojasnuje; pa tudi jezik, spisje in pisavo si tako roke podajajo; vendar učitelj nauka ne sme meriti po svojem kopitu; sej je znano, da hrana, ktera odrasčnim koristi, dostikrat otrokom škoduje, tako tudi ni že vse za učence, kar je za učitelja. Potrebno je tedaj, da se učitelj vselej pred naukom vpraša: Ali pa bodo to tudi moji učenci razumeli? —

Konečno kažem še z zgledom to, kar tù terdim, in sicer na 15. vaji prvega berila „Bog vse vidi“.

Kaj je napis, tej vaji? — Od koliko oseb smo brali v nji? — Kako jima je bilo ime? — Dobro, zapiši to!

1. Kaj je J. A. rekel? Kaj pa je A. na to svojemu bratu J. odgovorila? — Tudi to bode te zapisali.

2. Pa Ančika mu na to reče: „Če me pelješ v tak kraj, kjer naji nihče ne bo videl, grem s teboj“. Kam bi bil tedaj J. rad peljal svojo sestro A.? — Ali je pa A. šla z njim? — Zakaj ne? — Zapišite!

3. „Tedaj misli J. peljati svojo sestro A. v mlecnico, da bi tam polizala polno skledo smetane, pa Ančika se je bala, da bi ju sosed z dvoriša ne videl, in zato ni šla z njim“.

Kam bi jo bil pa potem rad peljal? — Zakaj ni šla z njim in ga ni vbogala? — Dobro, le pero v roke!

4. „Sedaj hoče pa Jakec peljati svojo sestro Ančiko v kuhinjo, da bi tam polizala poln lonec sterdli, ali Ančika zopet ni šla z njim, ker se je bala, da bi ju sosed mater ne izdala“. Kam bi bil rad J. še nazadnje peljal svojo sestro A.? — Kaj pa mu je ona na to rekla in na koga ga je spomnila? — Kaj pa je J. na to djel? — Zapišite tedaj še to!

5. „Nazadnje je hotel Jakec svojo sestro Ančiko še v klet peljati, da bi tam v temi jabelka jedla, ali Ančika mu reče, da bi ju tam pa ljubi Bog videl. Jakec se tedaj prestraši, in ne zapeljuje dalje svoje sestre Ančike, ter se poboljša.“

6. Kaj je J. potem rekel?

7. Kaj pravi lepi izrek pri tej vaji? Zapišite vse te! *Fr. Govekar.*

P a š n i k.

Šopki. Učitelj, nikar ne misli, da je že dovolj, če v šoli pridno delaš; tvoja dolžnost je tudi, da se za vsakdanji poučevanje prav marljivo pripravljaš. Brez pripravljanja ni napredovanje.

— Učitelj naj učence vadi, da so vedno bolj samostojni. Hitro mine čas, da otroci odrastejo šoli in vsem, ki jih vodijo. Če je človek navajen, da si pri nobeni reči ne more sam pomagati, je revež, kedar nima nikogar, da bi se nanj naslanjal in se z njim posvetoval.

Izreaj otroke tako, da se jim bode vedno um izobrazil. Karkoli kažeš otrokom, jim kaži tako, da bodo vse natančno dobro razumeli in si v spomin vtisnili. Kadar pripoveduješ kaj novega, naj se to vedno stika s tim, kar si že popred učil; potem pa naj otroci sami prevdarjajo včem so si reči podobne in včem si niso podobne.

Učitelj naj pri otrocih tudi zbuja in uterja praro domišljijo ali domiselnost, t. j. tisto dušno moč, ktera človeku pred oči stavi in mu kaže reči, ki jih nima pred seboj. Ta domišljija med pravimi mejami je potrebna človeku. Z njo se